

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

3 Vtrùm accusator poßit desistere ab accusatione incepta, & quas ob causas.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

violandam. qui autem accusat vel iuridicè denuntiat, spectat punitionem ob bonum publicum. itaque etiam si esset priuatum emendandus, tamen subest iusta ratio illum deferendi, nempe vt eius punitione alij terreatur.

12 *Interdum est contra charitatis.* Dico Secundo, Fieri tamen sæpè potest, vt priusquam accuset vel denuntiet iuridicè, tenearis lege charitatis proximum monere, vt desistat à crimine: vt si delictum sit occultum, & speretur priuatis monitis esse emendandus, & ad debitam satisfactionem inducendus; maximè si persona habeatur honesta; tunc enim contra charitatem esset, tantum malum illi irrogare.

13 *Si crimen contra bonum publicum.* Aduerte tamen, quando crimen est contra bonum publicum, & adhuc pendet, vel continuandum putatur in futurum, charitatem ordinariè non postulare vt monitio secreta accusationem vel denuntiationem præcedat; sed debere statim deferri iudici vt malo occurrat: vt si occultè hæreticus aliquis in urbem irreperit, si quis cum hoste occultè tractet, vel consilia Principis significet, si quis falsam monetam eadat. Ratio est, quia periculum, quod impèdet, est maioris momenti, quam infamia & damnum omne, quod iste ex accusatione incurret. Neque hic scrupulosè examinandum an fortè emendabitur priuata monitione; quia in re tanti momenti eligendum est id, quod tutius est. facillè enim posset talis priuatum monitus simulare emendationem & penitentiam, ac interea occultè exequi quæ destinauerat. Itaque in huiusmodi, nisi certò constet, periculum cauere posse priuata monitione, non est adhibenda. Secus est in alijs delictis, ex quibus non impendet incommodum, nisi ipsi peccatori, vel alteri priuato, vt dictum est cap. 1. dubitat. 9. vide D. Thomam qu. 68. art. 1.

DUBITATIO III.

Vtrum accusator possit desistere ab accusatione incepta, & quas ob causas.

14 *Interdum est contra charitatis.* R Espondeo & Dico Primo, Certum est posse, & etiam debere desistere, si deprehendit se errasse, cum putauit hunc esse auctorem criminis; vel si res incipit ei esse dubia, perseverante dubio post diligentem inquisitionem; vel denique si videt se probare non posse. tunc enim pergere in accusatione, esset calumniari.

15 *Iudex accusationem rescindit, seu abolet in rebus euentis.* Dico Secundo, Certum est posse desistere, si Iudex accusationem refutat, nolendo eam admittente, vel si rescindat admissam: hoc autem Iudex facere potest, Primo, Si videt libellum habere aliquem defectum substantialem. Secundo, Si accusatur aliqua persona, quæ non potest sine magna Reipub. perturbatione puniri: tunc enim supremus Iudex seu princeps potest accusationem inchoatam abolere, etiam si accusator priuatam causam, vt suas iniurias persequatur, accuset; vt docet Caiet. quæst. 68. art. 3. Ratio est, quia Principis est, primariò gerere curam boni communis, ad quod refertur bonum priuatorum: ac proinde ipsius est cauere damnum publicum, etiam cum incommodo priuatorum. Iudex autem inferior ob eandem causam potest accusationem ab initio non admittente, & repellere, idque non ordinario iure & potestate, sed ex tacita quadam Principis voluntate,

seu ex *bonitate*, vt ait Caietanus: admissam tamen non potest ex auctoritate abolere; sed potest suspendere & dissimulare, & interim totum negotium Principi exponere. Tertio, Si persona illa bono publico centerur necessaria, vel valdè concludibilis: tunc enim supremus Princeps potest accusationem abolere. Inferior autem Iudex potest eam non admittente, & admissam impedire, & *denuntias*, si non agitur de iniuria partis. Si autem agitur de iniuria partis, non potest; non enim ad ipsum spectat principaliter boni publici promotio, sed officij iniuncti administratio. Itaque tenetur parti ius dicere, nec potest se prætextu maioris boni publici eximere. alioquin sæpè hac arte Iudices liberarent quos vellent. potest tamen Principi scribere, quid iudicet expedire, & interim sententiam sustinere.

17 *In causa civili.* Dico Tertio, In causa civili potest actor à lite recedere, siue per gratiam, siue per transactionem. Si tamen actio sit famosa, qualis est actio furti, non potest in ea transigere post litis contestationem, sine Iudicis auctoritate: alioquin notatur infamia, vt patet L. Furti. 6. §. Pactus. 7. de his qui notantur infamia. vide Glossam in cap. 1. de collusione detegenda.

18 *In causa criminali.* Dico Quarto, in causa criminali, ante litem inchoatam licitum est desistere per gratiam; (quod intellige in euentu, quo non tenetur accusare vel denuntiare) post litem inchoatam, non est licitum sine Iudicis auctoritate; neque etiam sine consensu Rei, si fuit subiectus tormentis, vel ex accusatione infamatus; quod si aliter destiterit, incurrit pœnam S. C. Turpilianæ, quo (si quidem erat crimen publicum, quod accusauerat) punitur infamia & quinq; libris auri, vt patet L. 1. C. ad Turpilianum. Si autem erat priuatum, punitur pœna extraordinaria arbitrio Iudicis. L. Si quis. 7. eodem. vide Glossam supra, & Siluestrum v. Accusatio, num. 8.

19 Petes, Quod crimen dicatur publicum, quod priuatum.

Respondeo, *Publicum* crimen dicitur, cuius accusatio cuiuslibet concessa est, quia ad publicam utilitatem maximè pertinet illud puniri. vt patet ex L. 1. & sequent. 7. de public. Iudic. Tale est Primo, Omne illud, quod directè fit contra Deum vel res diuinas: hoc enim in omnium iniuriam fieri censetur: vnde merito quiuis illud accusare potest: vt hæresis, blasphemia, euersio templorum & imaginum, & similia sacrilegia. Colligitur ex L. 4. C. de hæreticis. Secundo, Tale etiam est, quod fit contra maiestatem Principis vel Reipub. vt omnia crimina læsæ maiestatis. Tertio, Quod fit contra priuatam personam, ita demum censetur publicum, si lege statutum sit vt publicum habeatur; vt crimen homicidij, parricidij, adulterij, pœculatus, falsi, vis publicæ vel priuatæ, ambitus, repetundarum, annonæ: vt patet dicta L. 1. 7. de publicis Iudiciis.

Priuatum dicitur, cuius accusatio solum concessa est ei, qui iniuriam vel damnum passus est, vt crimen furti, iniuriarum, stellionatus, vt patet ex d. L. Si quis. 7. ad Turpilian. & L. final. 7. de priuatis delictis.

20 *Transactio.* Dico Quinto, Licitum est transigere in crimine publico capitali, (id est, quod pœna capitis puniatur) præterquam in crimine adulterij; quia hæc transactio est turpis, si autem est crimen publicum non

non capitale, non est licitum transigere, nisi in crimine falsi. vtrumque habetur L. Transigere. 18. C. de transacionib. In criminibus priuatis, generatim transactio est licita. Ita Glossa in c.1. de colul. insinuat. hæc tamen intelligenda sunt ante accusationem; nam post accusationem non potest fieri sine auctoritate Iudicis. Verum in his videnda sunt leges & consuetudines Prouinciarum: nam hæc, quæ ex Iure communi allata sunt, supponunt accusationem fieri cum inscriptione; vt patet 7. & C. ad Turpilianum: quæ tamen iam vix est in vsu. Adde, si accusator aliter quam par est desistat, posse Iudicem procedere per inquisitionem, vt communiter Doctores docent.

DUBITATIO IV.

Quot testes in causis criminalibus requirantur, & quomodo plene probent.

23 Notandum est, neminem condemnari posse, nisi per publicam scientiam constet Iudici de crimine & criminis auctore: quia cum ex potestate publica, iudicia exerceat, sententia, præfertim condemnatoria, ex publica scientia proficisci debet. Tribus autem modis crimen per publicam scientiam constare potest. Primò, Si ipse Iudex cum tribus vel quatuor aliis deprehendat illum in flagranti delicto. Secundò, Si reus in iudicio confiteatur crimen. Tertio, Si testibus conuincatur. hic tertius modus est ferè ordinarius. itaque inquirendum est, quot & quales testes requirantur.

Tribus modis delictu parere potest.

24 Dico Primò, Quando per testes veritas inquiritur in causis criminalibus, requiruntur & sufficiunt duo testes legitimi, fide digni, & omni exceptione maiores. est communis sententia DD. vtriusque Iuris, & Theologorum. & colligitur ex L. Vbi numerus. 12. 7. de testibus. & cap. Licet vniuersis. 23. de testibus. & cap. Cum esses. 10. de testamentis.

Duos testes requiri.

Duos requiri, ita vt vnus non sufficiat ad condemnandum, Iure gentium receptum est: facile enim vnus peruertere posset. duos autem peruertere & efficere vt conformiter loquantur, nec vsquam se falsitas prodat, est valde difficile. Nec obstat, quòd quidam dicant id esse Iuris naturæ; quia Ius gentium passim vocatur Ius naturale, eò quòd ratio naturalis omnes gentes id docuit. propriè tamen loquendo, non est vniuersum Iuris naturæ, posset enim Respub. Principi sapienti & iusto dare potestatem condemnandi ex propria scientiâ cum vno teste, vel etiam sine teste: imò probabile est Principem in quibusdam casibus hanc potestatem habere, vt dictum est cap. 29. dub. 11. Credo tamen Respub. non posse dare potestatem Principi, vt etiam quando ipse alia ratione de crimine non est certus, ex dicto vnus testis condemnare possit: quia non habetur sufficiens certitudo ex vno teste, ad pœnam mortis, vel mutilationis inferendam; nisi fortè testis sit summæ auctoritatis & fidei, & hac ratione est propriè Iuris naturæ vt sint duo testes, id est, non pauciores, quàm duo.

Quadam ratione est Iuris naturalis, quadam gentium.

25 Dnos sufficere, similiter est Iuris gentium; non quòd Ius gentium præcipiat vt duo sufficiant; sed quia non plures requirit, sed permittit reum ex duobus testibus condemnari. Huic tamen non

Duos sufficere.

obstat, quin Ius ciuile vel Canonicum in aliqua causa possit plures requirere. sic Iure Canonico ad condemnandum Episcopum Cardinalem requiruntur 72. testes: ad Presbyterum Cardinalem 64. ad Diaconum Cardinalem 27. ad reliquos Clericos 7. vt patet cap. 3. Præsul. 2. qu. 5. ex Siluestro Papa. Ratio est, quia isti apud multos sæpè sunt in magna inuidia, eò quòd alios corripere debeant, quia ex eorum damnatione multum detrahuntur existimationis & reuerentiæ, quæ debetur ministris Ecclesiæ. Norat tamen Clarus qu. 66. hunc numerum testium in praxi non feruari. Sic etiam Iure ciuili in testamentis clausis requiruntur 7. testes, in apertis quinque, in codicillis quinque, in criminalibus tamen hoc Iure sufficiunt duo: quia in testamentis plures sunt insidiatore, & testator mortuus non potest suam mentem interpretari.

27 Plures requiruntur ad condemnandos Ecclesiasticos.

Petes Primò, Vtrum etiam Iure diuino posituo hic numerus testium sit definitus.

28 Nò est ma. do Iuris diuini positui.

Respondeo, In Lege veteri ita definitum fuisse, vt patet Deut. 17. In ore duorum aut trium testium peribit qui interficietur. nemo occidatur vno contra se dicente testimonium. & cap. 19. Non stabit vnus testis contra aliquem, quidquid illud peccati & facinoris fuerit; sed in ore duorum aut trium testium stabit omne verbum. In noua tamen Lege hoc Ius nõ obligat, nisi quatenus continet id quòd est Iuris naturæ; quia omnia præcepta Legis veteris, qua parte continent Ius positiuum, cessarunt per mortem Christi. Nec obstat illud Matth. 18. vbi Dominus iubet fratrem peccantem corripere coram vno vel duobus testibus, vt, inquit, in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Solum enim vult ostendere id esse consentaneum Legi veteri, & rationi naturali: optimè enim poterit per duos vel tres testes conuinci, si neget se malè fecisse.

Petes Secundò, Vtrum duo testes requirantur præter accusatorem?

Respondeo, Iure ciuili & Canonico duos testes requiri præter accusatorem, vel id quòd vicem accusatoris supplet, vt patet ex dictis c. 29. dubit. 12. quia Iudex non potest procedere sine accusatore vero vel ficto. Puto tamen id neque Iure naturali, neque Iure diuino positiuo, neque Iure gentium esse necessarium. Non iure naturali aut gentium, quia accusator non requiritur vt ipse ex se adferat vllam probationem vel confirmationem delicti; sed solum vt excitet & quodammodò cogat Iudicem ad causam cognoscendam, quam ipse illi probat tantummodò per testes; itaque tota cognitio & certitudo criminis commissi est ex testibus: atqui Iure naturæ non requiritur, vt Iudex aliunde excitetur ad causæ cognitionem; sed hoc constitutum est Iure positiuo ad coercendum malignitatem, qua alioquin Iudices vtri possent, si sponte sua, vel relatione alicuius priuati extrajudicialiter facta, possent causas inchoare, nulla infamia præcedente. Deinde quando crimen est manifestum, & auctor omnino occultus, si accedant duo testes, potest condemnari, & tamen nullus hic est, qui hunc in particulari accuset: (nisi fortè fiscalis, qui tamen non scit aliunde quàm ex illis duobus testibus) quòd enim crimen notorium dicatur vicem accusatoris supplere, eatenus tantum verum est, quòd instar accusatoris excitet Iudicè, vt procedat ex officio. Non etiam Iure diuino requiritur accusator à teste distinctus, quia Deut. 17. & 19. solum requiruntur duo testes, vt quis possit con-

29 Accusator solo Iure positiuo requiritur præter duos testes.

30